

Cezaevi gözlemleri

03/07/2011

Yazı Boyutu + -

Atatürk Havalimanı'na yakın olması nedeniyle uyuşturucu kuryelerinin yakalanıp getirildikleri bir cezaevi Bakırköy, bu yüzden 300'e yakın uyuşturucudan yatan kadın hükümlü var

Bakırköy Kadın Cezaevi nde bir açık görüş.

YASEMİN İNCEOĞLU Arşivi

Cezaevi 2008'de hizmete açılmış, 934 kadın var. Bunların 462'si tutuklu, 313'ü hükümlü, 159'u ise hüküm özlü. Gasp, adam öldürme, terör, uyuşturucu, fuhuş, hırsızlık vs. suçlarından yatıyorlar. 52 ülkeden, 25-35 yaş arası hükümlü var.

24 Haziran'da Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Zafer Kıracı'nın daveti ve refakatiyle birkaç insan hakları aktivisti, STK temsilcisi ve akademisyen Bakırköy Kadın Cezaevi'ni ziyarete gittik. Aslında cezaevi kapasitesi 600 civarı. Bu durum, yaşam alanlarını daraltıyor, iş yükünü artırıyor, mahkumların etkinlik ve ortak alanlardan yararlanmalarını engelliyor.

Masum kurbanlar

Diğer yandan 0-6 yaş arası 55 kadar çocuk için de gündüz vakitlerini geçirebilecekleri son derece modern ve adeta insana hapiste olduğunu unutturan bol renkli, oyuncaklı bir kreş mevcut. Ancak bu yanıltıcı bir görüntü. Zira orada gördüğümüz birbirinden masum, şirin ve bir o kadar da hüznü dolu çocukların her birinin ayrı bir dramı var. Çocuklara, anneleri buldukları yerin cezaevi değil, hastane olduğunu söylüyorlarmış. Çocuklar altı yaşına geldiklerinde ya aile büyüklerine teslim edilecekler, (yabancılar için bu çok zor, zira aileden birinin gelip onları alması lazım) ya da Çocuk Esirgeme Kurumu'na verilecekler. Annesi tarafından istenmeyen, şiddet uygulanan çocukların yanı sıra "Çocuğumu ülkeme gönderin ama uçak bileti param yok" diyen anneler de var. Diğer yandan, kurum özendirme amacıyla "yılın annesi" ödülünü koymuş. Bundaki ölçüt her yıl değişebiliyor; "en genç, en yaşlı veya çocuğuna en iyi bakan" anne gibi.

Atölyeler

22 kurs ve atölye açılmış. (Resim, kuaförlük, takı, aşçılık, dikiş, Açık Öğretim Lise, Kuran kursları vs.) Mimar Sinan Üniversitesi'nden gelen bir ressam hoca eşliğinde yapılan resimler sergileniyor. Renoir'ın bir tablosunu çizen bir yabancı mahkumun aksanlı Türkçe ile "Renoir görseydi kıskanırdı" demesi, ne yalan söyleyeyim, dışardakilerin bile bu mizaha sahip olmadıklarını hatırlatıyor. Tutuklu / hükümlülerin, görme engelliler için okudukları kitaplar CD'ye yükleniyor. Mahkumlar bazı tekstil ürünlerini fason üretim yaparak gelir elde ediyorlar. Aldıkları ücret düşük olsa da, konuştuğum mahkumlardan biri daha önce

hayatında evi dışında hiç çalışmadığını, burada meslek edindiğini, çıkınca ailesinin ona iş kurmasına yardımcı olacağını söylüyor.

Mahkumlarla sohbet

Üç beş tutuklu/hükümlüyle ayak üstü yaptığım sohbette, geleceğe dair umutlu olma ve oradaki yaşam kalitesini en iyi şekilde kendi lehine çevirme konusundaki kararlılıkları -özellikle tutukluların yüzde 30'a yakınının aramıza dönme olasılığı var- beni mutlu etti. Duvarların pembeye boyalı olduğu ortak mekan, belli saatlere kadar açık olan -19.00 veya en geç 20.00'ye kadar- gökyüzünü gören etrafı duvarla çevrili avluda mini voleybol oynamak için gerdikleri ağ, üst katta tek kişilik iki ranza ve 24 saat akan sıcak suyla insanlık onuruna yaraşır bir fiziki ortamın mevcut olduğunu gördük. Odalarına girdiğimizde adeta evlerine gelmiş misafirleri ağırlamak isteyen ev sahibi edasıyla çok sıcak, içten bir biçimde bizleri karşılayıp sohbet ettiler. Onları daha sık ziyaret etmemiz, mümkünse daha çok eğitim seminerleri düzenlememiz, internete erişim olanağı tanınması, af, 24 saat bir aile hekiminin bulunması, tek bir kapalı spor alanının bine yakın mahkuma yetmediği ayrıca açık hava spor alanlarının olmayışının da büyük eksiklik olduğu konuları gündeme geldi.

Yabancılar

Atatürk Havalimanı'na yakın olması nedeniyle uyuşturucu kuryelerinin yakalanıp getirildikleri bir cezaevi Bakırköy, bu yüzden 300'e yakın uyuşturucudan yatan kadın hükümlü var. Mutfakta 24 kadar kadın çalışıyor, bunların dört-beşi Türk, diğerleri Filipinli, Ukraynalı, Güney Afrikalı vs. Yabancıların hemen hepsi kuryelikten yakalanmış. Yine küçük bir ücret karşılığı çalışıyorlar: "Patates soyarken kafamı boşaltıyorum", "Kazandığım parayla ancak ülkemi arayabiliyorum" diyorlar. Görevliler özellikle yabancıların çok dakik, temiz ve disiplinli olduklarını söylüyorlar, Türkler mutfakta çalışma konusunda aynı isteği göstermiyorlarmış. Yabancı mahkumlarla Türk mahkumların arasındaki iletişim engelleri beden dilini devreye soktuklarında asgariye inse de, bir başka ülkede mahkum olmak zor. Türk mahkumlar görevlilerin yabancıları kendilerine davrandıklarından bile daha itinalı davrandıklarını, onların gurbette olmaları dolayısıyla zaten bunu kendilerinin de desteklediğini söylüyorlar. Bu çok kültürlü cezaevinde Paskalya ve Noel bayramı kutlamaları yapılıyor. Konferans, seminer ve bu yıl yapılan ritm stop gösterisi monoton yaşamlarına hareket ve renk katıyor. Spor salonuna bir etkinlik (konser, seminer vs.) için gitmek ve etkinlik sonrası düzenlenen partide dans etmek onlar için adeta "ilaç".

Psikolojik destek

Mahpusların cezaevine düştükleri zaman psikologların doldurduğu Hükümlü/Tutuklu Tanıma Formları ile Gözlem Sınıflandırma Formları mevcut. Suçu ve cezasını nasıl değerlendirdiğinden başlayarak, hükümlü/tutuklunun ilgi ve yetenekleri, kişisel ve duygusal ve bilişsel özellikleri, aile ile ilişkileri, korku/kaygıları ve otoriteye karşı düşüncelerine kadar uzanan sorular...

Pilot cezaevi konumundaki Bakırköy Cezaevi sivil toplum örgütleriyle dayanışma içinde olmaya açık, Galatasaray ve Koç Üniversiteleri ile çok başarılı projeler yürütüyor. Üniversitelerin ve STK'ların projelerle cezaevi kapılarını zorlamaları sayesinde ancak cezaevleri şeffaflaşabilir ve hak ihlalleri de azalabilir veya ortadan kalkabilir. Ülkemizde sayıları 372'yi bulan cezaevlerinde 124,300 mahkum var. Bu cezaevi sayısı beş yıl önce 570 idi - eski cezaevleri kapatılıyor-. Bakırköy kadın cezaevinin şartlarının, diğerleriyle bir tutulamayacağına altını çizmekte yarar var. Türkiye genelinde 81 cezaevine giden Zafer Kırac'ın önemle altını çizdiği şey, cezaevlerindeki eğitimlerin insan hakları ihlallerini azalttığı, ancak bu ihlallerin hiç olmadığı anlamına gelmediği ve bu konuda yapılacak daha çok işin olduğu. Cezaevleri ve STK ile

yapılacak daha çok işin olduğu. Cezaevleri ve STK ile ilişkiler konusunda çok yol alınmış olsa da, hâlâ birlikte çalışma konusunda sorunlar çıkabiliyor. Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği adeta moderatörlük görevini üstlenmiş durumda, özellikle de bazı cezaevi idarelerinin bazı insan hakları derneklerine sorun çıkarttığı konularda.

STK'lara, üniversitelere, devlete, cezaevi yönetimlerine, Adalet Bakanlığı'na, mahkumlara, kamuoyuna ve şüphesiz medyaya çok iş düşüyor. Medya, hapishane sorunlarına yer veren habercilik yapmaktan ziyade ancak bir ünlü mahkum olduğu zaman haber yapmayı tercih ediyor. Cezaevi yönetimi de medyanın Deniz Seki'yi görüntülemekle yetindiğini söyledi. Halbuki kişisel dramatik öykülere boğulmadan, popülizme, tiraja ve reytinge yenik düşmeden medyanın bu toplumsal sorunu, "çözüm odaklı habercilik" yaparak ele alması gerekiyor. Medya kamuoyunda farkındalığı ve bilinçlenmeyi yaratacak çok önemli bir gücü elinde bulundurmakta, yeter ki bu gücü kullansın. Dışardakilerden bazılarımız "içerdeki dünyayı", "Allah kimseyi düşürmesin" veya "içerde olduklarına göre mutlaka hak etmişlerdir" diye algılıyorlar. Halbuki dışardaki "bizlerin zaman zaman "öteki"leştirdiğimiz "öbür"lerinin yanında olmamız an meselesi, çok kaygan ve geçişken bir zemin var aramızda. Bizlerin oraya geçmesi ne kadar mümkünse, onların da dışarıya çıkması o kadar mümkün. Burada önemli olan konu dışarda insanlık onuru, hakkı ve özgürlüğüne yaraşır bir biçimde hep birlikte "nasıl ve ne şartlarda" bir arada yaşayacağımız. Bunun için de acilen "zihniyet değişimi"ne ihtiyaç var.

YASEMİN İNCEOĞLU:Prof. Dr., Galatasaray Üni.